

مقدمه

یکی از ویژگی‌های جامعه امروز، به‌وجود آمدن پدیده‌های نوظهور و اتفاق‌های چالش‌برانگیز در حیطه ارتباطی است که گاهی تصمیم‌گیری‌ها و مدیریت اجرایی برنامه‌های آموزشی و روش‌های یادگیری را با تغییراتی اساسی مواجه ساخته و به‌نوعی فرهنگ جدید ارتباطی را در قالب و فرم جدیدی برای فراگیران در زمینه‌های گوناگون متحول کرده است و همین امر ضرورت نگرش و شناخت مسیر مواجهه با این نوع مسائل را برای دانش‌آموزان، اولیا و حتی معلمان بیش از پیش نمایان ساخته است. در این میان، «آموزش درس تربیت‌بدنی» با ویژگی‌های خاص و نیازهای ویژه‌اش، که الزامات عملی و حرکتی پیوسته‌ی جدایی‌ناپذیر از ماهیت آن است، متمایز از دروس دیگر، در بستر رسانه‌های نوین آموزشی به دنبال طراحی و تدوین قالبی جدید است تا در ارائه محتوای مورد نیاز درس تربیت‌بدنی برای دانش‌آموزان، بیشترین تأثیر را داشته باشد. بی‌شک آموزش حضوری درس تربیت‌بدنی در بستر مدرسه در سال‌های اخیر با برنامه‌هایی مدون و تخصصی، شرایطی مطلوب را فراهم آورده است تا دانش‌آموزان به اهداف درس تربیت‌بدنی در دوره‌های مختلف تحصیلی دست یابند و زمینه‌های رشد و بالندگی تعلیم و تربیت در کلاس درس تربیت‌بدنی تحقق یابد، اما برای رسیدن به شرایط مطلوب آموزش غیرحضوری درس تربیت‌بدنی، لازم است پاسخ چند سؤال به تأمل بیان شود.

آیا اهداف درس تربیت‌بدنی در آموزش حضوری با آموزش غیرحضوری متفاوت است؟

سند تحول بنیادین به‌عنوان رهنمای الزامی، سایه‌ساری است برای تمام ساحت‌های تعلیم و تربیت^۱ و بدون تردید تمام برنامه‌های درسی بر مبنای اصول حاکم بر سند تحول بنیادین طرح‌ریزی شده و ضرورت عملیاتی کردن برنامه‌ها برای رسیدن به اهداف تعیین شده، بدون سند چشم‌انداز میسر نیست. در همین راستا می‌توان گفت که در اهداف، تفاوتی بین آموزش مجازی و غیرمجازی نیست، اما در روش رسیدن به اهداف، تفاوت‌هایی معنادار وجود دارد، چرا که با تغییر و تنوع رسانه‌های نوین آموزشی در عصر فناوری، بی‌شک برای عملیاتی کردن اهداف مشخص درس تربیت‌بدنی، باید از پلت‌فرم‌های متنوع و قالب‌هایی متفاوت در ارائه محتوای درس تربیت‌بدنی استفاده کرد به‌طوری که نیاز مخاطب امروز، هم‌زمان با مصلحت‌های آموزش و پرورش برآورده شود.

آیا آموزش غیرحضوری درس تربیت‌بدنی

آموزش غیرحضوری درس تربیت‌بدنی در بستر ابزارهای رسانه‌ای نوین

احمد دهنوی، دانشجوی دکتری رشد و تکامل حرکتی کارشناس برنامه‌ریزی درسی (معاونت تربیت‌بدنی و سلامت وزارت آموزش و پرورش)

چکیده

ورود ابزارهای رسانه‌ای و ارتباطی مدرن و شرایط پیش‌آمده در عصر حاضر، آموزش‌های غیرحضوری دانش‌آموزان را تحت تأثیر قرار داده و روش‌های متنوعی از آموزش‌های مجازی در بستر اینترنت را برای فراگیران مهیا کرده است. در این میان، آموزش غیرحضوری درس تربیت‌بدنی که دارای شرایط خاص و شامل مهارت‌های عملی و حرکتی است با چالش‌هایی روبه‌روست که منطبق کردن اهداف تعیین‌شده دوره‌های تحصیلی بر مبنای سند تحول بنیادین با روش‌های منتخب آموزش غیرحضوری همچون پیام‌رسان‌ها، آموزش برخط، مدرسه تلویزیونی و بسته‌های آموزشی، یکی از مهم‌ترین اهداف مشخص این آموزش‌هاست که البته نباید صرفاً تئوریک و دانشی باشد، بلکه باید شرایطی را مهیا کند تا فراگیر مکلف شود به‌صورت هم‌زمان آموزش‌های مجازی و تمرینات عملی را پیگیری کند تا سبب تعمیق بیشتر ارتباطات عصبی مغز و بهبود عملکرد و یادگیری وی شود.

کلیدواژه‌ها: آموزش غیرحضوری، درس تربیت‌بدنی، رسانه‌های نوین آموزشی، یادگیری مجازی، آموزش برخط

می تواند به اندازه آموزش حضوری مؤثر باشد؟

در مباحث یادگیری غیر حضوری، مجازی و آموزش از راه دور درس تربیت بدنی، مقالات زیادی نگاشته شده و نتایج آن حاکی از این است که درس تربیت بدنی به دلیل ماهیت حرکتی و عملی، نیاز به تمرین و تکرار حرکت در جهت سازگاری و عمیق شدن مسیرهای عصبی دارد و به نوعی یادگیری رویه ای است نه یادگیری بیانی (حفظی)، به طوری که روش غیر حضوری بیشترین اثر را بر بهبود مرحله اول یادگیری (آگاهی و شناخت) دارد و برای تحقق اهداف در مراحل بعدی یادگیری (تثبیت، تحکیم، خودکاری) مطلوب ترین روش، ترکیبی از دو بخش مجازی و عملی است که معادل ساعتها تمرین عملی است. لذا اگر آموزش غیر حضوری درس تربیت بدنی به منزله تئوری و صرفاً در قالب های دانشی و آگاهی بخشی ارائه شود نمی تواند تمام اهداف درس تربیت بدنی را پوشش دهد اما اگر در همین مسیر، برنامه های آموزشی طوری طراحی شود که فراگیر ترغیب یا مکلف به انجام حرکات عملی شود شاید تحقق بخشی از اهداف تعیین شده درس تربیت بدنی میسر شود.

چه روش هایی برای آموزش غیر حضوری درس تربیت بدنی وجود دارد؟

آموزش درس تربیت بدنی هم به مثابه دروس دیگر در بستر مجازی و از راه دور، با توجه به شرایط ویژه می تواند امکانی فراهم سازد تا در صورت لزوم (قرنطینه و...) آموزش غیر مستقیم نظام مندی را ارائه کند و فراگیر را به صورت غیر حضوری در هر زمان، مکان و با هر ابزاری که فراگیر امکانش را دارد به یادگیری ترغیب کند در همین راستا و در بستر اینترنت، سایت های کاربردی همچون <http://pel.medu.ir> و <https://www.roshdir/salamat> به عنوان نمونه ای منحصر به فرد، مطالب و بسته های چند رسانه ای را بارگذاری کرده و مسیر آموزش درس تربیت بدنی مبتنی بر

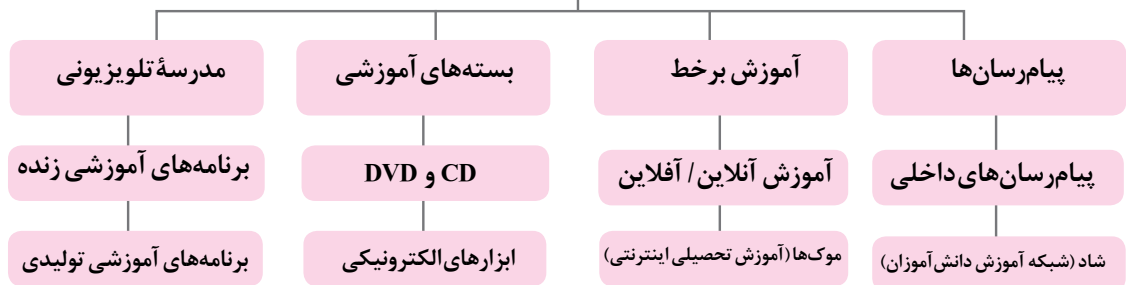
وب را با منابع استاندارد و مشخص و زیر نظر معاونت تربیت بدنی و سازمان پژوهش و برنامه ریزی آموزشی برای دانش آموزان، معلمان و اولیا تهیه و تدوین کرده است.

آموزش درس تربیت بدنی از طریق پیام رسان ها

امروزه تعدد پیام رسان های داخلی و خارجی به عنوان یک چالش مهم در عصر فناوری خودنمایی می کند و اصالت هر ملت و دولتی با ملاحظات فرهنگی، اجتماعی و امنیتی خود به قوانین استفاده از این پیام رسان ها می نگرد، لذا بهترین توصیه برای آموزش درس تربیت بدنی در بستر پیام رسان ها، شبکه «شاد» (شبکه آموزش دانش آموزان) است که ضمن ملاحظات امنیتی و فرهنگی، اختصاصاً برای آموزش ساخته شده و وزارت آموزش و پرورش خود را مکلف به فراگیر کردن آن در سراسر کشور ساخته است، چرا که ایده های نوین از تفکرات متخصصان داخلی است و ضمن ارتقای فناوری جدید آن، پنجره های نو را در ارائه محتوای آموزشی برای فراگیران دانش آموز گشوده است. این شبکه هر چند با انتقادهایی همراه است اما با توجه به مصلحت ها و شرایط ویژه ایران، بهترین ابزار ارتباطی مجازی برای دانش آموزان، اولیا و معلمان است. قابلیت های شاد امکانی فراهم ساخته است تا حوزه تربیت بدنی ضمن بارگذاری تمام دروس و آموزش های تخصصی تربیت بدنی در کانال های تربیت بدنی به عنوان منبع داده های تخصصی، ارتباط دوسویه و تبادل فایل های مورد نیاز معلم تربیت بدنی و شاگرد را در کلاس درس فراهم آورد و حتی برنامه های مکمل و فوق برنامه تربیت بدنی را به بهترین نحو مدیریت کند. با تلاش در جهت ارتقای این پیام رسان، آموزش های تخصصی معلمان و ارتباط دوسویه معلم تربیت بدنی با والدین گرامی هم دور از ذهن نخواهد بود.

اگر آموزش غیر حضوری درس تربیت بدنی به منزله تئوری و صرفاً در قالب های دانشی و آگاهی بخشی ارائه شود نمی تواند تمام اهداف درس تربیت بدنی را پوشش دهد

آموزش غیر حضوری (آموزش مجازی، آموزش از راه دور)

آموزش برخط درس تربیت بدنی

این برنامه‌ها ضمن بیان نکات کلیدی ایمنی و بهداشت، ترغیب مخاطبان به فعالیت‌های حرکتی و بدنی، مشارکت والدین در فعالیت‌های بانشاط دانش‌آموزان در خانه و ... درس مورد نظر تدریس و راهکارهای تمرینی ارائه می‌شود.

توصیه‌هایی برای تهیه و ساخت محتوای آموزش درس تربیت بدنی

- در نظر گرفتن نوع ابزار آموزشی مورد استفاده فراگیر (موبایل، رایانه، تلویزیون و ...) برای ساخت محتوا، ضروری است به طوری که فونت، رنگ، قالب، و اشکال مورد استفاده در هر مورد متفاوت از دیگری است.

- حجم اطلاعات ارائه شده باید با خواسته‌های تمرینی و عملی همخوان باشد به طوری که ملاحظات زمان و مکان رعایت شود.

- محتوا طوری تهیه شود که پاسخ به سؤالات احتمالی فراگیر در آن شفاف بیان شده باشد.

- حجم فایل ارسالی باید با بهترین کیفیت و در کمترین حجم ممکن تهیه شود.

- اجرای تمرینات عملی و حرکتی و در ضمن آن، بیان نکات ایمنی و اساسی حرکت با جزئیات دقیق و در قالب‌های مورد نظر (عکس، پوستر، نماهای مختلف ویدیویی) ارائه شود.

- محتوا باید طوری تهیه شود که به فراگیر اجازه تأمل و درنگ دهد و بتواند بارها بررسی مجدد انجام دهد.

- محتوا باید طوری تهیه شود که در آن، مسیر ارتباط تعاملی برای بازخورد و پاسخ‌گویی تعیین شود.

پیشنهاد: از آنجا که تهیه محتوای آموزشی برای درس تربیت بدنی کاملاً تخصصی است و برای طراحی و تدوین آن باید زوایای متعددی را در نظر گرفت، بنابراین هر معلم تربیت بدنی باید خود را موظف به فراگیری فناوری و علوم جدید ارتباطی کند تا در صورت لزوم بتواند با پیش‌بینی‌های لازم، محتوایی را تهیه و به فراگیران خود ارائه دهد، چرا که شرایط بومی، فرهنگی و منحصرراً فراگیران خاص هر منطقه، نیازهای ویژه‌ای دارند که اشراف معلم به آن‌ها بیش از دیگران است و تعمیم یک قالب و محتوای مشترک کشوری، شاید نتواند تمام فراگیران را در هر سطح اغنا کند. لذا تخصص یافتن در زمینه‌های ساخت محتوای آموزشی درس تربیت بدنی در آینده به یکی از توانایی‌های الزامی معلم تربیت بدنی تبدیل خواهد شد.

یکی از جذاب‌ترین و پویاترین روش‌های ارتباطی درس تربیت بدنی آموزش‌های آنلاین است که در روزهای اخیر کاربرد آن پررنگ‌تر شده، چرا که ضرورت تعامل دوسویه و نیاز فراگیر برای دسترسی به اطلاعات ضروری در حیطه تربیت بدنی و سلامت نمایان‌تر شده است. هر چند این روش بیشتر در آموزش عالی و با عنوان موک‌ها (دوره تحصیلی ارائه شده در بستر اینترنت) ارائه می‌شود، اما شاهد مدل‌های متنوع ارائه آن به اشکال مختلف در بستر اینترنت هستیم، ضمن اینکه همین روش گاهی به صورت آفلاین کار خود را پیش می‌برد.

بسته‌های آموزشی چندرسانه‌ای آموزش درس تربیت بدنی

تنوع در مدل ارائه محتوای درس تربیت بدنی، این امکان را فراهم می‌کند تا به هر ترتیب فراگیران در معرض آموزش درس تربیت بدنی قرار گیرند و یادگیری همچنان ادامه یابد. به همین منظور ابزارهای ویدیویی در قالب DVD، ابزارهای الکترونیکی کوچک و کتاب‌های تخصصی گویا به صورت شنیداری به عنوان بسته‌های آموزشی به فراگیران ارائه می‌شود تا در برخی نقاطی که دسترسی به اینترنت در آن مکان‌ها میسر نیست یا شرایط ویژه‌ای بر آن منطقه حاکم است از آن‌ها بهره گیرند و آموزش خود را تعطیل نکنند.

آموزش درس تربیت بدنی در مدرسه تلویزیونی

اولین تجربه آموزش درس تربیت بدنی در تلویزیون با پخش تعداد ۱۵ برنامه ۱۰ دقیقه‌ای در شبکه آموزش آغاز شد و ضمن حضور موفق حوزه تربیت بدنی به آموزش غیرحضور در تلویزیون، با قالبی متفاوت و در سطحی فراتر از فرم‌های آموزشی ارائه شده دروس دیگر، نشان داد که ظرفیت و توانایی متخصصان تربیت بدنی فارغ از مباحث عملی، با ایده‌هایی نو و قالب‌هایی سورئال همراه است. طراحی و تدوین برنامه‌های آموزش درس تربیت بدنی که محتوای آن برگرفته از محتوای کتاب درسی تربیت بدنی بود با حضور یک معلم تربیت بدنی به عنوان مجری در قالبی جذاب برای دوره تحصیلی مورد نظر و با بهره‌گیری از فنون تدوین افترافکتیو و تنوع زوایای تصویری حرفه‌ای همراه بود که تحسین مخاطبان و منتقدان رسانه‌ای را در پی داشت. در

هر معلم تربیت بدنی باید خود را موظف به فراگیری فناوری و علوم جدید ارتباطی کند تا در صورت لزوم بتواند با پیش‌بینی‌های لازم، محتوایی را تهیه و به فراگیران خود ارائه دهد

پی‌نوشت‌ها
۱. شش ساحت تعلیم و تربیت: ساحت تربیتی اعتقادی، عبادی و اخلاقی / ساحت تربیت اقتصادی و حرفه‌ای / ساحت تربیت علمی و فناوری / ساحت تربیت اجتماعی و سیاسی / ساحت تربیت زیستی و بدنی / ساحت تربیت زیبایی‌شناختی و هنری.
2. MOOC